

DESATORO.

1. „JA SOM PÁN BOH TVOJ, NEBUDEŠ MAŤ INÝCH BOHOV OKREM MŇA, ABY SI SA IM KLAŇAL!“

Boh, aby ochránil svoj ľud od zlých ciest pohanských národov, ktoré ho obklopovali, povolal Mojžiša na horu a tam mu povedal: „Toto rozpovieš domu Jakobovmu a zvestuješ Izraelitom: Vy sami ste videli, ako som zaobchádzal s Egypťanmi, ako som vás niesol na orlích krídlach a priviedol som k sebe. Ak teraz budete poslúchať na môj hlas a ak zachováte moju zmluvu, tak mi budete medzi všetkými národmi zvláštnym majetkom - veď mne patrí celá zem - a budete mi kráľovským kňazstvom a svätým národom! - Toto sú slová, ktoré máš predniesť Izraelitom“ (Ex 19,3-6). Keď sa Mojžiš vrátil k ľudu a rozpovedal im všetko, ako mu prikázal Pán, ľud jednomyselne odpovedal: „Všetko, čo hovoril Pán, urobíme!“ (Ex 19,8). Po tomto sľube, ktorý ľud zložil, Pán si opäť zavolať Mojžiša a Árona a obidvom oznámil znenie svojej zmluvy, ktorá začína príkazom: **Ja som Pán, tvoj Boh; ja som ťa vyviedol z egyptskej zemi, z domu otroctva. Nebudeš mať iného Boha okrem mňa. Nezobrazíš si Boha napodobením ničoho, čo je hore na nebi, dole na zemi alebo vo vodách pod zemou. Nebudeš sa ničomu takému klaňať, ani slúžiť** (Ex 20,5). Tento príkaz zdôraznil aj Pán Ježiš, keď ho na púšti pokúšal diabol. Vtedy sa Pán Ježiš odvolal na zákon týmito slovami: „Je napísané: Pánovi svojmu Bohu sa budeš klaňať a len jemu slúžiť“ (Mt 4,10). **Budeš sa klaňať Pánovi svojmu Bohu a len jemu slúžiť!** Boh sa dáva poznať tým, že pripomína svoju všemohúcnosť láskavou a oslobodzujúcou činnosťou v dejinách toho, ku ktorému sa obracia slovami: „Vyviedol som ťa z egyptskej zeme, z domu otroctva.“ Prvé slovo obsahuje prvé prikázanie Zákona, rozšírené o zákaz chodenia za inými bohmi: „Budeš sa klaňať Pánovi svojmu Bohu, jemu budeš slúžiť... Nesmiete chodiť za inými bohmi“ (Dt 6,13-14). Prvá výzva a spravodlivá požiadavka Boha je, aby ho človek prijal a klaňal sa mu. **I. Tri božské čnosti.** Jediný a pravý Boh zjavuje najprv svoju slávu Izraelovi. Zjavenie poslania a pravdy o človekovi je viazané na zjavenie sa Boha. Poslaním človeka je ukazovať Boha tak, že jedná v súlade s tým, že je stvorený na obraz a podobu Boha. Prvé prikázanie zahŕňa **vieru, nádej a lásku**. Lebo ak vyslovíme slovo Boh, uznávame tým bytosť stálu a nemennú, ktorá zostáva stále tá istá, verná a dokonale spravodlivá. Z toho vyplýva povinnosť prijímať jeho slovo, veriť mu a mať v toto slovo úplnú dôveru. On je všemohúci, milostivý, ochotný a naklonený robiť dobre. Kto by do neho nekladal svoju nádej? Kto by ho mohol nemilovať, keď pozerá na poklady jeho dobroty a nehy, ktorými nás zahrňuje? Preto Boh v Písme začína a nezmenene končí svoje prikázanie formulou „Ja som Pán“.

VIERA. Teraz si postupne rozoberme tri zložky prvého prikázania. Prvou zložkou je viera - základ, z ktorého vyrastá celý náš mravný život: Náš mravný život nachádza svoj prameň vo viere v Boha, ktorý nám zjavuje svoju lásku. Svätý Pavol hovorí o poslušnosti vo viere (Rim 1,5) ako o prvej povinnosti. Dáva nahliadnuť, že počiatkom a výkladom všetkého mravného zlyhania „je neznalosť Boha“. Našou povinnosťou voči Bohu je veriť v neho a vydávať mu svedectvo. Prvé prikázanie vyžaduje, aby sme svoju vieru rozvážne a bdelo živili a chránili a aby sme odmietali všetko, čo je proti nej. Proti viere je možné hrešiť rôznymi spôsobmi:

1. Dobrovoľné pochybovanie o viere, t.j. opomenúť alebo odmietnuť - považovanie za pravdivé, čo Boh zjavil a čo Cirkev predkladá k vereniu.

2. Nedobrovoľne pochybovať, váhať vo viere, ďalej sú to ťažkosti pri prekonávaní námietok spojených s vierou, alebo taktiež úzkosť spôsobenú jej nejasnosťou. Ak je to vedome pestované, môže viesť k zaslepeniu ducha. Výsledkom týchto hriechov sú:

1. Nevera, t.j. nedbalosť o zjavenú pravdu alebo vedomé odmietanie dať k nej svoj súhlas.

2. Blud, čo je tvrdošijné popieranie niektorej pravdy, ktorú je nevyhnutné veriť vierou božskou a katolíckou, alebo tvrdošijné pochybovanie o nej po prijatí krstu.

3. Odpad od viery, t.j. odmietnutie kresťanskej viery ako celku.

4. Rozkol (schizma), čiže odmietnutie podriadenosti sa pápežovi alebo odmietnutie spoločenstva s členmi Cirkvi podriadenými pápežovi.

NÁDEJ. Druhou zložkou prvého prikázania je nádej. Človek nemôže plne odpovedať na Božiu lásku svojimi vlastnými silami, keď sa mu Boh zjavuje a volá ho. Musí dúfať, že mu Boh dá schopnosť odplácať

jeho lásku a jednat' podľa prikázania lásky. Nádej je dôverné očakávanie Božieho požehnania a blaženého pozerania na Boha; taktiež je bázňou uraziť Božiu lásku a privolať trest. Prvé prikázanie sa týka aj hriechov proti nádeji, ktorými sú zúfalstvo a opovážlivosť. Zo zúfalstva človek prestáva dúfať, že ho Boh spasí, že mu pomôže aby dosiahol spásy alebo odpustenie hriechov. Protiví sa Božej добрote, jeho spravodlivosti - Pán je totiž verný tomu, čo sľúbil - a jeho milosrdenstvu. Sú dva druhy opovážlivosti: Buď sa človek spolieha na svoje schopnosti (v nádeji, že sa môže spasiť bez pomoci zhora), alebo sa príliš spolieha na Božiu všemohúcnosť a milosrdenstvo (v očakávaní, že dosiahne Božieho odpustenia bez obrátenia a slávu bez zásluh).

LÁSKA. Treťou zložkou prvého prikázania je láska. Viera v Božiu lásku zahrňuje výzvu a povinnosť odpovedať na Božiu lásku úprimnou láskou. Prvé prikázanie nám prikazuje **milovať Boha nadovšetko a všetky tvory pre neho a kvôli nemu. Proti láske k Bohu je možné hrešiť** rôznymi spôsobmi:

1. Lahostajnosť, t.j. nedbá o Božiu lásku alebo ju odmieta vziať ju do úvahy; neuznáva jej iniciatívu a popiera jej silu.
2. Nevďačnosť zabúda alebo odmieta uznať Božiu lásku a odplácať lásku láskou.
3. Vlažnosť je váhanie alebo nedbalosť pri odpovedi na Božiu lásku; môže zahŕňať odmietanie odovzdať sa dynamike lásky.
4. Omrzosť alebo duchovná lenivosť ide až k odmietaniu radosti, ktorá pochádza od Boha a k pocitom odporu voči Božiemu dobru.
5. Nenávisť voči Bohu sa rodí z pýchy. Protiví sa láske k Bohu, ktorého dobrotu popiera a odvažuje sa ho preklínať za to, že zakazuje hriechy a ukladá tresty.

II. Pánovi Bohu svojmu sa budeš klaňať! Božské čnosti viery, nádeje a lásky vytvárajú a oživujú mravné čnosti. Láska nás tak vedie k tomu, aby sme dávali Bohu, čo sme mu vo všetkej spravodlivosti dlžní ako jeho tvory. **Čnosť zbožnosti** nás k takémuto postoju disponuje klaňanie. Klaňanie je hlavná úloha čnosti zbožnosti. Klaňať sa Bohu znamená uznať ho ako Boha, ako Stvoriteľa a Spasiteľa, Pána všetkého, čo existuje, ako nekonečnú a milosrdnú Lásku. „Pánovi Bohu svojmu sa budeš klaňať a len jemu slúžiť“ (Lk 4,8), hovorí Ježiš s poukázaním na Deuteronomium. Klaňať sa Bohu znamená v úcte a jednoduchosti úplne sa podriaďiť a uznať „ničotnosť tvora“, ktorý existuje len vďaka Bohu. Klaňať sa Bohu znamená chváliť ho a velebiť tak, ako Mária vo svojom chválospeve Magnificat a pokoriť sa tým, že s vďačnosťou vyznávame, aké veľké veci urobil a že jeho meno je sväté. Klaňať sa jedinému Bohu oslobodzuje človeka od sebalásky, od otroctva hriechu a modloslužby sveta.

MODLITBA - Úkony viery, nádeje a lásky, ktoré prikazuje prvé prikázanie, sa uskutočňujú v modlitbe.

OBEŤ - Každý čin vykonaný kvôli tomu, aby sme priľnuli k Bohu vo svätom spoločenstve a mohli sme tak byť v radosť, je pravá obeť - sv. omša.

PRISŤUBENIA A SĽUBY - Sľub je uvážené a slobodné rozhodnutie, urobené Bohu, o lepšom a možnom dobre, ktorý sa musí plniť ako čnosť nábožnosti. Sľub je úkon zbožnosti, ktorým kresťan ponúka Bohu sám seba alebo mu sľubuje nejaký dobrý skutok. Sľubom žiť podľa evanjeliových rád Cirkev priznáva hodnotu príkladu.

III. Nebudeš mať iného boha okrem mňa! Zakazuje poveru a neznabožstvo.

1. Povera je úchylka náboženského cítenia a úkonov, ktoré človekovi ukladá modloslužba.
2. Modloslužba spočíva v zbožštení toho, čo nie je z Boha. Prvé prikázanie odsudzuje mnohobožstvo. Vyžaduje od človeka, aby neveril iným bohom okrem Boha, aby neuctieval iné božstvá, okrem jediného Boha.
3. Veštenie a mágia - tu je potrebné odmietnuť všetky formy veštenia a mágie, vzývanie satana a rôznych zlých duchov.

IV. Hriechy proti úcte Boha:

1. Pokúšanie Boha svojím jednaním spočíva v tom, že sa slovami alebo skutkami skúša Božia dobrota a jeho všemohúcnosť.
2. Svätokrádež - znesvätenie alebo nedôstojné zachádzanie so sviatosťami a inými liturgickými úkonmi.
3. Svätokupectvo (simonia) - kupovanie alebo predávanie duchovných prostriedkov. (Kúzelník Šimon si chcel kúpiť duchovnú moc, keď videl pôsobenie apoštolov.)
4. Ateizmus je hriech proti čnosti zbožnosti - odmieta a popiera existenciu Boha.

V. Nezobrazíš si Boha. Je to výslovne Božie nariadenie vzhľadom na situáciu, v ktorej Izrael žil obklopený pohanskými národmi. Napriek tomu už v Starom zákone dovolil urobiť obrazy, ktoré symbolicky viedli ku spásu skrze vtelené slovo: medený had, archa Zmluvy a cherubovia. Siedmy ekumenický koncil v Niceji (787) na základe tajomstva vteleného Slova prehlásil za oprávnené v spore proti obrazoborcom uctievanie obrazov Krista, Matky Božej, anjelov a všetkých svätých. Kresťania uctievaním obrazov neodporujú prvému prikázaniu, ktoré zakazuje modly. Veď úcta preukazovaná obrazu patrí tomu, koho obraz predstavuje. Kto uctieva obraz, uctieva v ňom osobu, ktorá je na ňom namaľovaná. **Úcta nie je klaňanie!**

2. „NEVEZMEŠ MENO BOŽIE NEDARMO!“

V knihe Exodus 20,7, ako aj v knihe Deuteronomium 5,11 čítame: **“Nevezmeš meno Pána Boha tvojho nadarmo! Lebo Pán nenechá bez trestu toho, kto bude brať jeho meno nadarmo.**

I. Meno Pána je sväté: Prečo Pán Boh dal takéto prikázanie? Druhé prikázanie predpisuje rešpektovať meno Pána! Toto je odvodené rovnako ako prvé prikázanie z čnosti zbožnosti a dáva nám normu, poriadok predovšetkým pre naše rozprávanie o svätých veciach. Medzi slovami zjavenia má jedno slovo zvláštny význam, je to slovo, ktoré zjavuje Božie meno. Boh ho určil tým, ktorí v neho veria. Zjavuje sa im vo svojom osobnom tajomstve. Dar mena patrí k prejavom dôvernosti a intimity. Meno Pána je sväté. Preto ho človek nesmie zneužívať. Má si ho uchovať v pamäti v tichom klaňaní sa plného lásky. Nezaradí ho medzi slová svojich úst, pokiaľ by ním nechcel chváliť, velebiť a oslavovať. Úcta k Božiemu menu vyjadruje úctivý postoj, aký je slušné mať k tajomstvu samotného Boha a k celej posvätnéj skutočnosti, ktorú predstavuje. Zmysel pre posvätné je súčasťou čnosti zbožnosti. Veriaci má vydávať svedectvo o mene Pánovom tým, že neohrozene vyznáva svoju vieru. Kázanie a katechéza majú byť preniknuté klaňaním a úctou k menu nášho Pána Ježiša Krista.

Druhé prikázanie zakazuje zneužívanie Božieho mena, t.j. každé nevhodné užívanie mena Boha, Ježiša Krista, Panny Márie a všetkých svätých. SĽUB daný iným v mene Boha, to znamená vsádzať Božiu česť, vernosť, pravdivosť a autoritu. Takýto sľub sa má dodržať ako požiadavka spravodlivosti. Spreneveriť sa takémuto sľubu sa rovná zneužitiu Boha, jeho mena a istým spôsobom to znamená robiť z Boha klamára. To znamená, že si Boha vôbec nevážime, a už nehovoríme, že naša viera v Boha je veľmi slabá, ak nie nulová. Tým sa zároveň prevíňujeme proti viere, láske a nádeji. Prinajmenšom tým prejavujeme vlažnosť vo viere, ak to už nie je na úrovni nenávisťi voči Bohu, lebo takto označujeme človeka, ktorého nemáme radi. Rúhanie sa stavia priamo proti druhému prikázaniu a ako sme hovorili aj proti prvému prikázaniu. Spočíva v tom, že človek prejavuje vnútorne alebo navonok nenávisťné, vyčítavé a vyzývavé slová proti Bohu, že špatne hovorí o Bohu, že jeho slovám chýba úcta k Bohu, že zneužíva Božie meno. Zákaz rúhania sa vzťahuje aj na slová proti Kristovej Cirkvi, proti svätým a posvätným veciam. Rúhaním je aj to, keď sa niekto skrýva za Božie meno, aby zamaskoval zločinecké metódy, zotročovanie národov, mučenie alebo popravovanie v mene Božom. Zneužitie Božieho mena pri spáchaní zločinu vedie k odmietaniu náboženstva. Rúhanie odporuje úcte, ktorú sme povinní Bohu vzdávať, ako aj jeho menu. Samo osebe je ťažkým hriechom. Kliatby, do ktorých je vložené Božie meno bez úmyslu rúhať sa, sú nedostatkom úcty voči Pánovi. Druhé prikázanie zakazuje aj užívanie Božieho mena k magickým účelom.

II. Božie meno brané nadarmo: Druhé prikázanie zakazuje krivú prisahu. Urobiť slávnostný sľub alebo prisahať, znamená brať Boha za svedka toho, čo sa tvrdí. To znamená dovoliť sa Božskej pravdivosti ako záruky vlastnej pravdivosti. Prisaha sa záväzne odvoláva na meno Pána. Odmietnuť krivú prisahu je povinnosťou voči Bohu. Boh ako Stvoriteľ a Pán je normou každej pravdy. Ľudské slovo je v zhode alebo v rozpore s Bohom, ktorý je Pravda sama. Keď je prisaha pravdivá a oprávnená, stavia do pravého svetla vzťah ľudského slova k Božej pravde. Krivá prisaha volá Boha za svedka nejakej lži. Kto urobí nejaký sľub pod prisahou s úmyslom nedodržať ho, alebo sa nedrží toho, čo sľúbil pod prisahou, je krivoprisažníkom. Krivá prisaha je veľkým nedostatkom úcty k Pánovi každého slova. Zaväzovať sa prisahou k vykonaniu nejakej špatnosti je proti svätosti Božieho mena. Ježiš vyložil druhé prikázanie v horskom kázaní. “Počuli ste, že bolo povedané predkom: Nebudeš krivo prisahať, ale splníš Pánovi svoje prisahy. Ale ja vám hovorím: Vôbec neprisahajte... Ale vaša reč nech je áno, áno, nie, nie. Čo je navyše, je zo Zlého“ (Mt 5,33-34.37). Ježiš učí, že každá prisaha v sebe obsahuje vzťah k Bohu a k Božej prítomnosti a k jeho pravde, čomu musí byť vzdávaná česť v každom slove. Rozvážnosť pri odvolávaní sa v reči na Boha

ide ruka v ruke s úctivou pozornosťou voči prítomnosti, dosvedčovanej alebo tupenej každým našim tvrdením. Z učenia svätého Pavla cirkevná tradícia pochopila, že Ježiš nie je proti prísaha, ak je skladaná zo závažných a spravodlivých dôvodov (napr. pred súdom). Prísaha je vzývanie Božieho mena na svedectvo pravdy, môže byť urobená len pravdivo, uvážene a spravodlivo. Svätosť Božieho mena vyžaduje nedovoľávať sa ho kvôli malichernostiam! Vyžaduje, aby sa prísaha neskladala za takých okolností, kedy by to mohlo byť vysvetlené ako schvaľovanie moci, ktorá prísahu neprávom požaduje. Ak je prísaha požadovaná občianskymi úradmi neoprávnené, môže byť odmietnutá. Ide o prípady, keď je požadovaná k niečomu, čo odporuje ľudskej dôstojnosti alebo spoločenstvu Cirkvi.

III. Kresťanské meno: Pri krste meno Pána posväcuje človeka a kresťan dostáva v Cirkvi vlastné meno. Môže to byť meno nejakého svätca, t.j. nejakého učeníka, ktorý žil s príkladnou vernosťou k svojmu Pánovi. Patronát svätca poskytuje vzor lásky a zaistuje jeho príhovor. Krstné meno môže taktiež vyjadrovať nejaké kresťanské tajomstvo alebo kresťanskú čnosť. Rodičia, krstní rodičia a kňaz majú dbať o to, aby sa nedávalo meno, ktoré je cudzie kresťanskému zmýšľaniu. Kresťan začína svoj deň modlitbou a svoje práce so znamením kríža, teda v znamení tých slov, v znamení ktorých bol prijatý do Cirkvi pri krste, t.j. v mene Otca, Syna a Ducha Svätého. Znamenie kríža nás posilňuje v pokušeniach a ťažkostiach. Boh každého volá po mene. Meno každého je posvätné. Meno je obraz osoby. Vyžaduje úctu ako znamenie dôstojnosti toho, kto ho nosí. Prijaté meno je meno pre večnosť. V nebeskom kráľovstve zažiarí v plnom svetle tajomný a jedinečný charakter každej osoby poznačenej Božím menom. “Tomu, kto zvíťazí... dám biely kameň, na ktorom bude vyryté nové meno, ktoré nikto nepozná, len ten, ktorý ho dostane“ (Zj 2,17). “Mal som videnie, a hľa, na hore Sion stál Baránok a s ním bolo stoštyridsaťštyritisíc tých, ktorí mali na čelách napísané jeho meno a meno jeho Otca“ (Zj 14,1).

3. „SPOMNI, ABY SI DEŇ SVIATOČNÝ SVÄTIL!“

V knihe Exodus 20,8-10 čítame: “**Spomni na sobotňajší deň, aby si ho zasvätil.** Šesť dní pracuj a vykonávaj svoju robotu, siedmeho dňa je sobota Pána, Boha tvojho. Vtedy nebudeš konať nijakú prácu, ty sám a ani tvoj syn, alebo tvoja dcéra, ani tvoj sluha alebo slúžka, alebo tvoj dobytok, alebo cudzinec, ktorý býva v tvojich bránach.“ Vo verši 11 odôvodňuje svoje rozhodnutie: “Lebo za šesť dní utvoril Pán nebo a zem, more a všetko, čo je v nich, siedmy deň však odpočíval. Preto Pán požehnal a zasvätil ho.“ Pre lepšie pochopenie zákona uvádzame znenie tohto príkazu z knihy Deuteronomium, kde čítame: “Zachovaj deň sobotňajší, aby si ho zasvätil, ako ti Pán, Boh tvoj, prikázal. Za šesť dní budeš pracovať a robiť svoju prácu, ale siedmy deň je sobota (t.j. odpočinok) pre Pána, Boha tvojho; v ňom nebudeš robiť nijakú prácu, ani ty, ani tvoj syn, ani tvoja dcéra, ani tvoj sluha, ani slúžka, ani tvoj vól, ani osol, ani akýkoľvek tvoj dobytok, ba ani cudzinec nie, čo v tvojom bydlisku býva, aby tvoj sluha a tvoja slúžka mali podobný odpočinok ako ty sám. Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej zemi, a že Pán, Boh tvoj, vyviedol ťa odtiaľ mocnou pravnicou a zdvihnutým ramenom: preto Pán, Boh tvoj, prikázal ti zachovávať sobotňajší deň“ (Dt 5,12-15). Po prečítaní znenia tohto prikázania z kníh Starého zákona lepšie pochopíme krátke znenie v našom Katechizme, kde sa hovorí: “**Spomni, aby si deň sviatočný svätil!“**

I. Sobotňajší deň: Tretie prikázanie pripomína posvätnosť soboty: Siedmeho dňa, ako sme počuli, Pán Boh odpočíval. Písmo pripomína stvorenie sveta a pri tej príležitosti Boh oddelil siedmy deň ako svätý. Písmo sväté rovnako v dni Pána taktiež zdôrazňuje pamiatku na oslobodenie Izraela z egyptského otroctva: “Pamätaj, že si bol otrokom v egyptskej zemi a že ťa Pán, tvoj Boh, odtiaľ vyviedol pevnou rukou a napätým ramenom; preto ti prikázal Pán, tvoj Boh, dodržiavať deň odpočinku“ (Dt 5,15). Boh zveril Izraelu sobotu, aby ju zachovával na znamenie večnej zmluvy. Sobota je pre Pána; je posvätné vyhradená pre chválu Boha, jeho stvoriteľského diela a jeho spásnych činov v prospech Izraela - Božieho ľudu - veriacich v Boha. Božia činnosť je vzorom pre ľudskú činnosť. Ak si Boh siedmeho dňa “odpočinul“ (Ex 31,17), aj človek má “odpočívať“ a dovoliť aj druhým, predovšetkým chudobným, aby si mohli oddýchnuť (Ex 23,12). Sobota prerušuje každodennú činnosť a umožňuje odpočinok. Je to deň protestu proti otroctvu práce a kultu peňazí!!! Evanjelium uvádza početné príležitosti, pri ktorých bol Ježiš obviňovaný, že porušuje zákon o sobote. Lenže Ježiš nikdy neporušuje svätosť toho dňa. Dáva mu zo svojej autority pravé vysvetlenie: „Sobota je pre človeka, a nie človek pre sobotu“ (Mk 2,27). Kristus plný súcitu považuje za správne „v sobotu konať dobre“, skôr než zle, „život zachrániť“, skôr než zničiť (Mk 3,4). Sobota je deň Pána milosrdenstva a deň úcty vzdávanej Bohu: „Syn človeka je Pánom aj nad sobotou“.

II. Deň Pána: „Toto je deň, ktorý urobil Pán, jasajme a radujme sa“ (Ž 118,24).

DEŇ ZMŔTVYCHVSTANIA: NOVÉ STVORENIE. Ježiš vstal zmŕtvych v prvý deň v týždni (Mt 16,2; Lk 24,1; Jn 20,1). Ako prvý deň pripomína deň Kristovho vzkriesenia prvé stvorenie. Ako ôsmy deň, ktorý nasleduje po sobote, znamená nové stvorenie zahájené Kristovým zmŕtvychvstaním. Tento deň sa stal pre kresťanov prvým zo všetkých dní, prvým zo všetkých sviatkov - deň Pána (hé Kyriaké hémera - dies dominica) - nedeľa.

NEDEĽA - DOVRŠENIE SOBOTY. Sv. Justín vo svojej Apologetike hovorí: Zhromažďujeme sa v deň slnka, pretože je to prvý deň, v ktorom Boh vyviedol z temnôt hmotu a stvoril svet; v tento deň taktiež Ježiš Kristus, náš Spasiteľ, vstal zmŕtvych. Nedeľa sa jasne líši od soboty, po ktorej časove každý týždeň nasleduje a nahrádza pre kresťanov jej obradný predpis. V Kristovej Veľkej noci (Pasche) dovŕšuje sa duchovná náplň hebrejskej soboty a ohlasuje večné odpočinutie človeka v Bohu. Veď kult zákona pripravoval na Kristovo tajomstvo a to, čo sa v ňom konalo, bolo predobrazom rysu - črty, ktorá sa vzťahuje na Krista. Túto realitu sv. Ignác Antiochijský vo svojom liste Epistula ad Magnesios vyjadril nasledovne: Tí, ktorí žili v starom poriadku (SZ), sa obrátili k novej nádeji a nehľadeli už na sobotu, ale žili podľa nedele, dňa Pána, v ktorom je náš život posvätený skrze milosť Pána a jeho smrť. Slávenie nedele uskutočňuje mravný predpis prirodzene vpísaný do ľudského srdca: vzdávať Bohu vonkajšiu, viditeľnú, verejnú a pravidelnú úctu na pamiatku jeho všeobecného dobrodenia voči ľuďom. Nedeľná bohoslužba je splnením mravného prikázania Starého zákona, od ktorého preberá rytmus ducha tým, že každý týždeň oslavuje Stvoriteľa a Vykupiteľa svojho ľudu.

NEDEĽNÁ EUCHARISTICKÁ OBETA. Nedeľné slávenie dňa a Eucharistie Pána je stredobodom života Cirkvi. Nedeľu - deň Pána, v ktorom sa slávi veľkonočná udalosť - je nevyhnutné v celej cirkvi zachovávať z dôvodov apoštolskej tradície ako prvotný zasvätený sviatok. Tento zvyk kresťanského zhromažďovania siaha až do počiatkov apoštolskej doby. Sv. apoštol v liste Židom pripomína: Nezanedbávajte svoje „spoločné zhromažďovanie, ako to majú niektorí vo zvyku, ale navzájom sa povzbudzujte“. Farnosť je určité natrvalo zriadené spoločenstvo kresťanov v miestnej Cirkvi pod vedením diecézneho biskupa a do pastoračnej starostlivosti uvedeného farára, ako jej pastierovi. Je to miesto, kde môžu byť zvolaní všetci veriaci, aby slávil nedeľnú eucharistickú obeť. Farnosť vedie kresťanský ľud ku správnym prejavom liturgického života; zhromažďuje ho pri liturgickom slávení, učí Kristovej spásnej náuke, uvádza do života lásku Pána v dobrých a bratských skutkoch: Toto sv. Ján Zlatoústý komentuje: „Nemôžeš sa doma modliť tak ako v kostole, kde je Boží ľud zhromaždený, kde sa volanie vznáša k Bohu jedným srdcom. Tam je niečo viac, jednota myslenia, súzvuk duší, zväzok lásky, modlitby kňazov a veriacich.“

NEDEĽNÁ POVINNOSŤ: Cirkevné prikázanie vymedzuje a upresňuje Pánov zákon: v nedeľu a v ďalších prikázaných sviatkoch sú veriaci viazaní povinnosťou zúčastniť sa na sv. omši. Povinnosť účasti na omši splní ten, kto sa zúčastní sv. omše, kedykoľvek sa koná katolícky obrad, buď v deň sviatku alebo večer predchádzajúceho dňa. Účasť na eucharistickej obeti, t.j. na sv. omši je základným potvrdením, že sme kresťania katolíci. Preto sú veriaci povinní zúčastniť sa sv. omše v zasvätené dni. Ospravedlnení sú iba vtedy, keď sa z vážnych dôvodov nemôžu zúčastniť na sv. omši, napr. sú chorí, starajú sa o kojenca a iné vážne dôvody, alebo sú od nej svojim farárom dišpenzovaní. Tí, ktorí o túto povinnosť vedome nedbajú, dopúšťajú sa ťažkého hriechu. Účasť na spoločnom slávení nedeľnej sv. omše je svedectvom príslušnosti a vernosti Kristovej Cirkvi. Týmto spôsobom veriaci dosvedčuje svoju účasť na spoločenstve viery a lásky. Zároveň spoločne vydávajú svedectvo o Božej svätosti a o svojej nádeji v spasenie. Vzájomne sa posilňujú pod vedením Sv. Ducha. Cirkev doporučuje veriacim: Ak sa z dôvodov nedostatku duchovných, alebo z iného vážneho dôvodu nemajú možnosť zúčastniť sa sv. omše, veľmi sa doporučuje veriacim, aby sa zúčastnili bohoslužby slova, ak sa koná podľa predpisu diecézneho biskupa vo farskom kostole alebo na inom posvätnom mieste, alebo aby sa venovali po náležitú dobu modlitbe, sami alebo v spoločenstve rodín.

DEŇ MILOSTI A PRACOVNÉHO POKOJA. Ustanovenie dňa Pána prispieva k tomu, aby bola všetkým daná možnosť mať taktiež dostatok pokoja a voľného času k životu rodinnému, kultúrnemu, spoločenskému a náboženskému, hovorí II.vatikánsky koncil. V nedeľu a v ostatných zasvätených sviatkoch sa veriaci majú zdržiavať tých prác alebo činností, ktoré sú na prekážku bohopocte a radosti, ktorá je vlastná dňu Pána a zabraňujú konaniu skutkov milosrdenstva a nevyhnutnému uvoľneniu mysle človeka ako aj tela... Potreby rodiny alebo veľká spoločenská užitočnosť sú oprávneným ospravedlnením od zachovania príkazu nedeľného pokoja. Veriaci však musia bdieť, aby nezavádzali tzv. oprávnené ospravedlnenia zvykmi, ktoré škodia náboženstvu, rodinnému životu a zdraviu. Toto sv. Augustín komentuje nasledovne: Láska k pravde hľadá posvätný čas, potreba lásky prijíma spravodlivú prácu. Patrí sa, aby si kresťania, ktorí majú voľný

čas, spomenuli na svojich bratov, ktorí majú tiež potrebu a tie isté práva, a nemôžu si odpočinúť pre svoju chudobu a núdzu. Kresťanská zbožnosť zasväčuje tradične nedeľu dobrým skutkom a pokorným službám, ktoré potrebujú nemocní, zoslabení, starí, atď. Kresťania majú svätiť nedeľu tým, že venujú čas a pozornosť svojej rodine a príbuzným, čo nemôžu robiť vo všedných dňoch. Nedeľa je vhodná doba na zamyslenie sa, mlčanie, štúdium a rozjímanie, ktoré prospieva rastu vnútorného a kresťanského života. Svätiť nedele a sviatky si vyžaduje spoločné úsilie. Každý kresťan sa musí vyhnúť tomu, aby bez potreby uložil inému miest, čo by mu bránilo svätiť deň Pána.

4. „CTI OTCA SVOJHO I MATKU SVOJU!“

„Cti otca svojho a matku svoju, aby si dlho žil na zemi, ktorú ti dá Pán, Boh tvoj!“, čítame v knihe Exodus v hlave 20 vo verši 12. A v knihe Deuteronomium v hlave 5 vo verši 16 okrem prvej časti čítame zdôvodnenie, ktoré nenachádzame ani v Katechizme „...ako ti to Pán, Boh tvoj, prikázal, aby dni tvojho života dlho trvali a tebe sa darilo v zemi, ktorú ti dá Pán, Boh tvoj, dáva.“ V Katechizme je uvedený holý príkaz: „Cti otca svojho i matku svoju!“ U Lukáša je dodatok, ktorý hovorí: „A poslúchaj ich!“ (Lk 2,51). Boh chcel, aby sme si po ňom ctili svojich rodičov, ktorým vd'ačíme za svoj život a ktorí nám odovzdali poznanie Boha. Sme povinní ctiť a rešpektovať všetkých, ktorým Boh pre naše dobro odovzdal svoju autoritu. Toto prikázanie je vyjadrené kladným spôsobom ako povinnosť, ktorú máme splniť. Ohlasuje nasledujúce prikázanie, ktoré sa týka zvláštnej úcty k životu, k manželstvu, k majetku, k slovu. Je jedným zo sociálnych prikázaní, zo základov sociálnej náuky Cirkvi. Štvrté prikázanie sa výslovne obracia k deťom v rámci ich vzťahov k otcovi a matke lebo tento vzťah je najvšeobecnejší. Požaduje, aby sme zahrňovali úctou, láskou a vd'ačnosťou prarodičov a predkov. Vzťahuje sa konečne na povinnosti žiakov voči učiteľom, zamestnancov voči zamestnávateľom, podriadených voči ich nadriadeným, občanov voči ich vlasti, voči tým, ktorí spravujú verejné veci a voči vládnym predstaviteľom. Toto prikázanie zahrňuje v sebe aj úctu v širšom slova zmysle, ako aj povinnosti rodičov, poručníkov, učiteľov, verejných a vládných predstaviteľov, všetkých, ktorí vykonávajú nejakú právomoc nad druhými alebo nad nejakým spoločenstvom osôb. Dodržiavanie tohoto prikázania prináša spolu s duchovnými plodmi aj časné plody mieru a blahobytu. Naopak prestupovanie tohoto prikázania spôsobuje ťažké škody spoločenstva aj jednotlivých osôb.

1. Rodina v Božom pláne. Nepochybne sa štvrté prikázanie v prvom rade dotýka rodiny. Čo je to rodina? Rozoberme si to postupne:

POVAHA RODINY . Muž a žena spojení v manželstve tvoria spolu so svojimi deťmi rodinu. Táto inštitúcia má prioritné uznanie pred akoukoľvek ustanovizňou zo strany verejnej moci; sama si zabezpečuje svoju vážnosť. Rodina sa bude považovať za normálny vzťah, podľa ktorého sa majú hodnotiť rôzne spôsoby príbuzenstva. Boh tým, že stvoril muža a ženu, ustanovil ľudskú rodinu a dal jej základný poriadok. Jej členovia sú rovnakej dôstojnosti. Pre obecné blaho jej členovia sú v rodine rôzne zodpovení a majú rôzne práva a povinnosti. Manželské spoločenstvo je založené na vzájomnom súhlase manželov. Manželstvo a rodina sú zamerané k dobru manželov, k plodeniu a výchove detí. Manželská láska a plodenie detí vytvárajú medzi členmi tej istej rodiny osobný vzťah a základnú zodpovednosť.

KRESŤANSKÁ RODINA. Kresťanská rodina je „špecifickým vyjadrením a uskutočnením... cirkevným spoločenstvom... Preto taktiež môže mať a má byť nazývaná domácou cirkvou. Je spoločenstvom viery, nádeje a lásky; v Cirkvi nadobúda zvláštnej dôležitosti, ako je to v Novom zákone. Kresťanská rodina je spoločenstvom osôb, stopou a obrazom spoločenstva Otca a Syna v Duchu Svätom. Jej plodivá a výchovná sila a činnosť je odbleskom stvoriteľského diela Otca. Rodina je povolaná, aby sa podieľala na modlitbe a obeti Krista. Denná modlitba a čítanie Božieho slova v nej posilňuje lásku. Kresťanská rodina pôsobí evanjelizačne a misionársky. Vzťahy v rodine vytvárajú podobnosť citov, náklonností a záujmov, ktoré sa rodia predovšetkým zo vzájomnej úcty jej členov. Rodina je výsadným spoločenstvom povolaným k tomu, aby uskutočnila vzájomné dorozumenie manželov, a svedomitou spoluprácou rodičov pri výchove detí.

II. Rodina a spoločnosť . Rodina je základnou bunkou života spoločnosti. Je to prirodzená spoločnosť, v ktorej muž a žena povolaní k tomu, aby sa sebe navzájom dávali v láske a v dare života. Autorita, stálosť a prežívanie vzťahov v lone rodiny tvoria základy bezpečnosti a bratstva, v ktorom sa dá už od mladosti naučiť mravným hodnotám, začať uctievať Boha a správne užívať slobody. Rodinný život je uvádzaním do života spoločnosti. Dôležitosť rodiny pre život a blahobyť spoločnosti ukladá spoločnosti zvláštnu zodpovednosť pri podporovaní a upevňovaní manželstva a rodiny.

III. Povinnosti členov rodiny. POVINNOSTI DETÍ . Božie otcovstvo je zdrojom ľudského otcovstva, v Božom otcovstve má úcta k rodičom svoj základ. Úcta detí, nedospelých a dospelých, k vlastnému otcovi a k vlastnej matke pramení z prirodzeného citu zrodeného z puta, ktoré ich vzájomne spája. Túto úctu vyžaduje Božie prikázanie. V knihe Sir 7,27-28 čítame: „Z celého srdca cti otca a nikdy nezabudni na pôrodné bolesti svojej matky. Pamätaj, že im ďakuješ za svoje bytie. Čím sa im môžeš odplatiť za to, čo ti dali?“ Štvrté prikázanie pripomína deťom, ktoré sú už dospelé, ich zodpovednosť za rodičov. Úcta detí k rodičom napomáha ku zhode v celej rodine, v celom rodinnom živote, týka sa tiež vzťahov medzi súrodencami.

POVINNOSTI RODIČOV. Rodičia sa majú dívať na svoje deti ako na deti Božie a rešpektovať ich ako ľudské bytosti. Svoje deti vychovávať k dodržiavaniu Božieho zákona tým, že sú sami poslušní vôle nebeského Otca. Rodičia sú prví, ktorí majú zodpovednosť za výchovu svojich detí. Rodina je zvlášť vhodným miestom pre výchovu k čnostiam. Rodičia majú veľkú zodpovednosť za to, aby dávali svojim deťom dobrý príklad. Ak uznajú svoje chyby pred deťmi, budú ich schopní lepšie viesť a naprávať. Rodičia dostali milosť pri vysluhovaní si sviatosti manželstva, zodpovednosť a výsadu evanjelizovať svoje deti. Už od prvých rokov ich majú viesť a uvádzať do tajomstiev viery. Sú prvými učiteľmi svojich detí. Deti prispievajú k rastu svojich rodičov vo svätosti. Rodičia, ktorí sú ako prví zodpovední za výchovu detí, majú právo zvoliť pre ne školu, ktorá zodpovedá ich presvedčeniu. To je ich základné právo. Keď deti dospejú, majú právo zvoliť si svoje povolanie a svoj životný stav. Túto novú zodpovednosť vezmú na seba v dôvernóm vzťahu k svojim rodičom. Rodičia sa vyhnú tomu, aby ich nútili pri voľbe povolania alebo stavu, pri voľbe manželky či manžela.

IV. Rodina a Božie kráľovstvo. Aj keď sú rodinné zväzky dôležité, predsa nie sú absolútne! Je potrebné byť presvedčený, že prvým povolaním kresťana je nasledovanie Ježiša. Stať sa Ježišovým učeníkom znamená prijať pozvanie patriť k Božej rodine, viesť život zhodný s Božím životným systémom. Rodičia budú prijímať a rešpektovať s radosťou a vďakyzdávaním Pánovi, ak sa Pán obráti na jedno z ich detí, aby ho nasledovalo v panenstve, alebo v celibáte pre nebeské kráľovstvo v zasvätenom živote alebo v kňazskom povolaní.

V. Verejná moc v občianskej spoločnosti. Štvrté prikázanie nám predpisuje ctiť si taktiež všetkých, ktorí sa k nášmu dobru pričínili alebo pričínujú, ktorí od Boha dostali autoritu v spoločnosti.

POVINNOSTI OBČIANSKÝCH ORGÁNOV . Politická moc je povinná rešpektovať základné práva ľudskej osobnosti. Nech sa snaží vykonávať spravodlivosť a rešpektovať pri tom práva každého jednotlivca, predovšetkým rodín a núdznych. Občianske práva môžu a musia byť zaručené podľa požiadaviek všeobecného blaha. Nemôžu byť verejnými orgánmi odňaté bez oprávneného a primeraného dôvodu. Výkon politických práv je zameraný na všeobecné blaho národa a ľudskej spoločnosti.

POVINNOSTI OBČANOV. Je povinnosťou občana prispievať spolu s verejnými orgánmi k blahu spoločnosti v duchu pravdy, spravodlivosti, solidarity a slobody. Milovať vlasť a slúžiť jej vyplýva z povinnej vďačnosti a z dôvodu lásky. Podriadenosť právoplatnej autorite a služba všeobecnému blahu vyžadujú, aby občania plnili svoje funkcie v živote politického spoločenstva. Bohatšie národy majú prijímať cudzincov, ktorí hľadajú bezpečie a prostriedky potrebné pre život, ktoré nemôžu nájsť v krajine, odkiaľ pochádzajú. Občan je vo svojom svedomí viazaný nekonať podľa nariadenia občianskych orgánov, ak sú tieto príkazy proti požiadavkám mravného poriadku, proti základným ľudským právam alebo proti učeniu evanjelia.

CIRKEV A ŠTÁT. Cirkev vyzýva nositeľov politickej moci, aby sa vo svojich úsudkoch a rozhodnutiach riadili zjavenou pravdou o Bohu a človeku. K poslaniu Cirkvi patrí posudzovať z hľadiska mravného aj tie veci, ktoré patria do oblasti politiky, ak to vyžadujú základné práva ľudskej osoby alebo spása duší. Pritom bude používať všetky prostriedky, ale len také, ktoré sú v súlade s evanjeliom a dobrom všetkých ľudí v rôznych dobách a situáciách.

5. „NEZABIJEŠ!“

V knihe Exodus v hlave 20 vo verši 13, ako aj v knihe Deuteronomium v hlave 5 vo verši 17, čítame veľmi stručný príkaz: „**Nezabiješ!**“ Nelíši sa v tomto ani Katechizmus. Širšie vysvetlenie nájdeme u Matúša v hlave 5 vo veršoch 21 až 22, kde Kristus hovorí: „Počuli ste, že otcom bolo povedané: Nezabiješ! Kto by teda zabil, pôjde pred súd. No ja vám hovorím: Pred súd pôjde každý, kto sa na svojho brata hnevá. Kto svojmu bratovi povie: Hlupák, pôjde pred veľradu. A kto mu povie: Ty bohapustý blázon, pôjde do

pekelného ohňa.“ Ľudský život je posvätný, pretože už od počiatku zahrňuje stvoriteľskú činnosť Boha a stále zostáva vo zvláštnom vzťahu k Stvoriteľovi, svojmu jedinému cieľu. Len Boh je Pánom života od jeho začiatku až do jeho konca! Nikto a za žiadnych okolností si nemôže privlastňovať právo priamo zničiť nevinnú ľudskú bytosť.

I. Úcta k ľudskému životu. Písmo v rozprave o tom, ako Kain zabil Ábela, odhaľuje, že od počiatku ľudských dejín bol v človekovi hnev a žiadostivosť ako následky prvotného hriechu. Človek sa stal nepriateľom svojho blížneho. Boh prehlasuje túto bratovraždu za ničomnosť: „Čo si to urobil? Počúvaj, preliata krv tvojho brata kričí ku mne zo zeme. Budeš teraz prekliaty a vyvrhnutý zo zeme, ktorá otvorila ústa, aby z tvojej ruky prijala krv tvojho brata“ (Gn 4,10-11). Písmo upresňuje zákaz piateho prikázania v knihe Ex 23,7: „Nedovolíš, aby bol zabitý nevinný a spravodlivý.“ Svojevoľné zabitie nevinného prisne odporuje dôstojnosti ľudskej bytosti, svätosti Stvoriteľa. Zákon, ktorý zakazuje túto vraždu, má všeobecnú platnosť: zaväzuje všetkých a každého, vždy a všade. V horskom kázaní Pán Ježiš pripomína prikázanie „Nezabiješ!“ (Mt 5,21) a pridáva k nemu zákaz hnevu, nenávisti a pomsty. Naviac hovorí a žiada od svojho učeníka, aby nastavil druhú stranu tváre, aby miloval svojho nepriateľa. On sám sa nebránil.

OPRÁVNENÁ OBRANA. Oprávnená obrana osôb a spoločností netvorí výnimku zo zákazu usmrtenia nevinného, čo znamená svojevoľnú vraždu. Z osobnej obrany môžu vzniknúť dva dôsledky, prvým z nich je záchrana vlastného života, zatiaľ čo druhým je zabitie útočníka... Len prvé je chcené, druhé nikdy, hovorí Tomáš Akvinský vo svojej Summe Theologiae. Láska k sebe je hlavnou zásadou mravnosti. Je preto oprávnené presadzovať rešpektovanie svojho práva na život. Kto bráni svoj život, nie je vinný z vraždy, t.j. keď je donútený zasadiť útočníkovi smrteľnú ranu. Oprávnená obrana môže byť nielen právom, ale aj závažnou povinnosťou toho, kto je zodpovedný za život druhých, za všeobecné blaho rodiny alebo občianskeho spoločenstva. Zachovať všeobecné blaho spoločnosti vyžaduje, aby bol útočník zneškodnený. Z toho dôvodu tradičné učenie Cirkvi uznalo, že je odôvodnené právo a povinnosť právoplatnej verejnej moci ukladať tresty primerané závažnosti zločinu, bez toho, aby vylučovala, v prípade krajnej závažnosti, trest smrti. Z toho dôvodu majú nositelia verejnej moci právo použiť zbraň k odvráteniu útočníka od občianskeho spoločenstva zvereného ich zodpovednosti. Prvým cieľom trestu je napraviť neporiadok spôsobený vinou. Ďalej cieľom trestu je obrana verejného poriadku a bezpečnosť osôb. Nakoniec trest má tiež liečebnú hodnotu, má prispievať k náprave vinníka.

VRAŽDA. Piate prikázanie zakazuje ako ťažké prehrešenie sa, ak ide o priame a úmyselné zabitie. Vrah a tí, ktorí úmyselne spolupracujú na zabití, páchajú hriech, ktorý volá k nebu o pomstu. S tým súvisí aj nepriama účasť na vyvolaní smrti. Rovnako vystavovať nebezpečenstvu osoby bez vážneho dôvodu, taktiež odmietnutie pomoci nejako ohrozenej osoby. Za nechcenú vraždu nie je človek mravne zodpovedný. Lenže nie je ospravedlnený, ak bez vážnych dôvodov jednal tak, že spôsobil smrť, i keď nemal úmysel smrť priviesť.

POTRAT. Ľudský život musí byť absolútne rešpektovaný a chránený už od okamihu počatia. Už od prvej chvíle jeho existencie majú byť ľudskej bytosti priznané práva osoby, medzi nimi je neodňateľné právo každej nevinnej bytosti na život. Túto skutočnosť uvádza Sv. písmo u proroka Jeremiáša 1,5: „Prv, než som ťa utvoril v lone, poznal som ťa, prv než si vyšiel z materského lona, posvätil som ťa“. Rovnako nachádzame u starých cirkevných otcov: Nezabiješ zárodok potratom a nenecháš zahynúť novorodenca! Formálna spolupráca pri potrate je hriechom. Cirkev trestá tento zločin proti ľudskosti, proti ľudskému životu kanonickým trestom exkomunikácie. Kto vykonal alebo si nechal vykonať potrat (dokonalý), padol do exkomunikácie, ktorá nastupuje bez rozhodnutia predstaveného. Cirkev tu nemieni ustúpiť, teda zužovať pole milosrdenstva. Tým zdôrazňuje závažnosť spáchaného zločinu, nenapraviteľnú škodu spôsobenú nevinnou obetou, jej rodičom a celej spoločnosti.

EUTANÁZIA. Priama eutanázia spočíva v ukončení života osôb postihnutých, nemocných alebo už blízkych smrti. Nech sú dôvody a prostriedky akékoľvek, je mravne neprijateľná! Je to vražda!

SAMOVRAŽDA. Každý je zodpovedný za svoj život pred Bohom, ktorý mu ho dal. Samovražda sa prieči prirodzenému sklonu zachovať si svoj život a udržať ho aj naďalej. Závažne odporuje správnej láske k sebe. Samovražda je proti láske k živému Bohu. Úmyselná spolupráca na samovražde sa prieči mravnému zákonu. Ťažké psychické poruchy, úzkostlivosť alebo nadmerný strach zo skúšky, z utrpenia alebo z mučenia môžu zodpovednosť samovraha zmenšiť. Nad večnou spásou osôb, ktoré sa usmrtili, sa nemá zúfať. Boh im môže dať príležitosť pre spasiteľnú ľútosť cestami, ktoré pozná len on sám. Za osoby, ktoré si siahli na život, sa Cirkev modlí.

II. Rešpektovanie dôstojnosti osôb.

ÚCTA K DUŠI DRUHÉHO:

POHORŠENIE - Pohoršenie je postoj alebo chovanie sa, ktoré navádza druhého k páchaniu zla. Pohoršenie nadobúda zvláštnej závažnosti pre postavenie tých, ktorí ho dávajú, alebo pre slabosť tých, ktorí sú mu vystavení. Pohoršenie je ťažké vtedy, keď ho dávajú tí, ktorí majú podľa prirodzenosti alebo z funkcie učiť a vychovávať druhých. Pohoršenie môže byť vyvolané zákonom alebo módou alebo verejnou mienkou. Lukáš hovorí: „Nie je možné, aby neprišlo pohoršenie, ale beda tomu, od koho pochádza!“

REŠPEKTOVANIE ZDRAVIA - Život a telesné zdravie sú cenné dary od Boha. Máme sa o ne rozumne starať a brať priamo do úvahy potreby druhých a všeobecné blaho. Užívanie drog spôsobuje ťažké škody na zdraví a na ľudskom živote - je to útok na život.

ÚCTA K SEBE A VEDECKÉ BÁDANIE - I keď vedecké bádanie je potrebné, ale bádanie alebo pokusy na ľudskej bytosti nemôžu oprávňovať k zákrokom, ktoré sú samé osebe proti dôstojnosti osoby a proti mravnému zákonu. Prípadný súhlas jednotlivcov takéto zákroky neospravedlňuje. Pokusy na ľuďoch nie sú v súlade s dôstojnosťou osoby, tým viac ak sú vykonávané bez súhlasu dotyčnej osoby, alebo osoby blízkej, ktorá je k tomu oprávnená. Transplantácia orgánov nie je prijateľná, ak nebol daný súhlas od darcu alebo jeho blízkych alebo k tomu oprávnenej osoby.

REŠPEKT K TELESNEJ INTEGRITE - Únosy a branie rukojemníkov, alebo aj amputácia alebo sterilizácia nevinných osôb sú priamo proti mravnému zákonu.

ÚCTA K MŔTVYM - S telami zosnulých sa má zachádzať s úctou a s láskou vo viere a v nádeji na vzkriesenie. Pochovávanie mŕtvych je jeden zo skutkov telesného milosrdenstva, vzdáva česť Božím deťom, chrámu Ducha Svätého. Pitva mŕtvych môže byť prípustná kvôli súdnemu pokračovaniu alebo kvôli vedeckému bádaniu. Nezištné darovanie orgánov po smrti je oprávnené a môže byť záslužné. Cirkev dovoľuje kremáciu, ak taká voľba nespochybňuje vieru vo vzkriesenie mŕtvych.

III. Obrana mieru.

HNEV - Hnev je túžba po pomste. Túžiť po pomste je zlo, ktoré je potrebné potrestať, je nedovolené; je však chvályhodné uložiť odčinenie, aby sa napravili neresti a zachovala spravodlivosť. Ak ide hnev až tak ďaleko, že človek chce s plným vedomím zabiť blížneho alebo ho vážne zraniť, ťažko to odporuje láske, je to smrteľný hriech. Pán Ježiš hovorí: „Každý, kto sa na svojho brata hnevá, patrí pred súd“ (Mt 5,22).

DOBROVOLNÁ NENÁVISTĽ - Odporuje láske, je hriechom, keď pre človeka chce úmyselné zlo. Nenávisť k blížnemu je ťažkým hriechom, keď niekto vedome chce, aby blížny mal veľkú škodu.

MIER - Úcta k ľudskému životu a jeho rozvoju vyžaduje mier! To nie je len obyčajný nevojnový stav, ale slobodná komunikácia medzi ľudskými bytosťami, rešpektovanie dôstojnosti osoby i národov a trvalého bratstva.

CHRÁNIŤ SA VOJEN - Piate prikázanie zakazuje svojvoľné ničenie ľudského života. Obrana je potrebná. Jej rozsah zvažujú vrchnosti: svetská i cirkevná. V ozbrojených konfliktoch stále platí mravný zákon.

6. „NEZOSMILNÍŠ!“

9. „NEPOŽIADAŠ MANŽELKU BLÍŽNEHO SVOJHO!“

V knihách Ex 20,14 a Dt 5,18 čítame jednoduchý príkaz: „**Nezosmilniš!**“ Toto isté čítame v Katechizme: „Nezosmilniš!“ V Matúšovom evanjeliu čítame bližšie vysvetlenie: "Počuli ste, že bolo povedané: Nezosmilniš! Ale ja vám hovorím: „Každý, kto sa díva na ženu so žiadostivosťou, už s ňou scudzoložil vo svojom srdeci“ (Mt 5,27-28).

I. Ako muža a ženu ich stvoril... Boh, aby boli jeho obrazom... ako muž a žena (Gn 1,27) a dal im príkaz... plodte a množte sa (Gn 1,28); v deň, kedy Boh stvoril človeka, kedy ich urobil na podobu svoju, t.j. Božiu. Ako muža a ženu ich stvoril, požehnal im a v deň, kedy ich stvoril, dal im meno Adam, t.j. človek (Gn 5,1-2). Keď tvoril Boh človeka podľa svojho obrazu..., vložil do ľudskej prirodzenosti taktiež mužské a ženské povolanie a zároveň aj schopnosť a zodpovednosť k láske a spoločenstvu. **Pohlavnosť** ovplyvňuje všetky stránky ľudskosti, ľudskej osoby v jednote jeho tela a duše. Týka sa to zvlášť citov, schopnosti milovať a plodiť a všeobecnejšie spôsobiť návaznosť vzťahov spoločenstva s druhými. Telesné, mravné a duchovné odlíšenie a vzájomné dopĺňovanie je zamerané na dobro manželstva a na rozvoj rodinného života. Harmónia dvojice a spoločnosti sčasti závisí na spôsobe, akým sa medzi pohlaviami prežíva vzájomné dopĺňovanie, potreba vzájomnej pomoci a osobného Boha. Spojenie muža a ženy v manželstve je jeden spôsob, ako v tele napodobní veľkodušnosť a plodnosť Stvoriteľa.

II. Povolanie k čistote. Čistota vyjadruje vydarenú integráciu pohlavnosti v človeku a tým aj vnútornú jednotu človeka v jeho duchovnej existencii. Pohlavnosť, prostredníctvom ktorej sa prejavuje príslušnosť človeka k hmotnému a biologickému svetu, sa stáva osobnou a skutočne ľudskou, keď je zapojená do vzťahu osoby k osobe, vo vzájomnom, úplnom a časove neobmedzenom sebadarovaní muža žene a naopak. Čnosť čistoty teda obsahuje neporušenosť osoby a celistvosti daru. INTEGRITA OSOBY - Čistota vyžaduje, aby sa človek naučil ovládať; to je škola ľudskej slobody. Alternatíva je jasná: Buď človek dokáže svojim vášňam rozkázať a dosiahne pokoj alebo sa nimi dá zotročiť a stane sa nešťastným. Dôstojnosť človeka vyžaduje, aby jednal podľa vedomej a slobodnej voľby, to znamená hýbaný a podnecovaný z vnútra osobným presvedčením, a nie zo slepého vnútorného popudu alebo z vonkajšieho donútenia. Tejto dôstojnosti človek dosahuje tým, že sa oslobodzuje z každého zajatia vášní, smeruje k svojmu cieľu slobodnou vôľou a voľbou dobra a účinne a s vynaliezavou príčinnivosťou si obstaráva vhodné prostriedky. Čnosť čistoty úzko súvisí so základnou čnosťou miernosti, ktorá smeruje k tomu, aby rozum ovládal vášne a chůtky ľudskej zmyslovosti. Sebaovládanie je dlhodobé dielo. Predpokladá úsilie začínať vždy znovu v každej dobe života. Čistota predstavuje vrcholne osobnú úlohu, zahŕňa taktiež kultúrne úsilie, pretože pokrok ľudskej osoby a rozvoj spoločnosti na seba vzájomne závisí. Čistota je mravná čnosť. Je taktiež Božím darom, milosťou, ovocím Ducha. Sv. Duch dáva možnosť napodobňovať Kristovu čistotu tomu, kto bol znovuzrodený z krstnej vody.

BEZVÝHRADNÉ SEBADAROVANIE - Čistota sa zvlášť prejavuje v priateľstve k blížnemu. Priateľstvo je veľké dobro pre všetkých, nech je pestované medzi osobami rovnakého alebo rozdielneho pohlavia. Vedie k duchovnému spoločenstvu.

RÔZNE SPÔSOBY ČISTOTY - Každý človek je povolaný k čistote - kresťan sa oblieka v Krista. Čistotou sa musia vyznačovať osoby podľa svojich rozličných životných stavov: panenstvo, celibát. Ženatí alebo vydané osoby sú povolané žiť manželskou čistotou; celibátnici sú povolaní zachovávať čistotu v zdržanlivosti. To platí aj o slobodných. Snúbenci sú povolaní žiť čisto v zdržanlivosti. Na túto skúšobnú dobu majú pozeráť ako na čas, kedy sa majú učiť vzájomnej úcte, cvičiť sa vo vernosti a nádeji, že potom príjmu jeden druhého od Boha. Prejavy nežnosti, vlastné manželskej láske, ponechajú si na dobu manželstva. Vzájomne si budú pomáhať rásť v čistote.

PORUŠOVANIE ČISTOTY. –

1.**Chlipnosť:** je nezriadená túžba alebo bezuzdné vyžívanie sa v zmyselnej rozkoši. Pohlavná rozkoš je mravne zlá, keď sa vyhľadáva pre ňu samotnú, mimo jej zamerania na plodenie a na životné spojenie.

2.**Sebaukájanie** je vedomé dráždenie pohlavných orgánov s cieľom prežívať pohlavnú rozkoš. Učiteľský úrad Cirkvi v línii stálej tradície vždy tvrdil, že sebaukájanie je skutok vnútorne a ťažko nezriadený. Vedomé užívanie pohlavných schopností z akýchkoľvek dôvodov mimo normálneho manželského vzťahu podstatne odporuje ich cieľu. Vyhľadáva sa v nich pohlavná rozkoš mimo požadovaný poriadok. Pri klasifikácii je potrebné brať do úvahy vekovú zrelosť penitenta.

3.**Smilstvo:** je to telesné spojenie slobodného muža so slobodnou ženou, ktorí neuzavreli manželstvo.

4.**Pornografia:** spočíva v tom, že sa skutočné alebo predstierané pohlavné úkony odcudzujú intimite partnerov, aby sa zámerne ukazovali tretím osobám. Pornografia uráža čistotu.

5.**Prostitúcia** uráža dôstojnosť osoby, ktorá sa predáva, pretože sa znižuje na pohlavnú rozkoš, pre ktorú je využívaná. Ten, kto platí, ťažko hreší. Prostitúcia je metla spoločnosti.

6.**Znásilnenie** je násilné vniknutie do pohlavnej intimity nejakej osoby. Je potupením spravodlivosti a lásky. Znásilnenie hrubo porušuje právo každého človeka na úctu, na slobodu, na telesnú a mravnú neporušenosť. Spôsobuje ťažkú škodu.

ČISTOTA A HOMOSEXUALITA - Homosexualita označuje vzťahy medzi mužmi alebo medzi ženami, ktorí pociťujú pohlavnú príťažlivosť. Môže byť vypestovaná a môže byť aj vrodená. Sv. písmo homosexuálne vzťahy označuje ako veľkú mravnú spúšť. Odporujú prirodzenému zákonu. Odlučujú pohlavný úkon od predávania života. Nie sú plodom opravdivého citového a pohlavného dopĺňania sa. V žiadnom prípade nemôžu byť schvaľované. Cirkev doporučuje modliť sa za týchto ľudí a nediskriminovať ich. Homosexuálne osoby sú povolané k čistote, skrze čnosť sebaovládania sa vychovávajú k vnútornej slobode za podpory modlitby priateľov a príbuzných.

III. Manželská láska. V manželstve sa stáva telesná intimita manželov znamením a zárukou duchovného spoločenstva. Manželský zväzok je sviatosť. Z manželskej lásky muža a ženy taktiež vyplývajú dve požiadavky: vernosť a plodnosť.

MANŽELSKÁ VERNOSŤ - Manželstvo je dôverné spoločenstvo života a manželskej lásky, ktoré Stvoriteľ vybavil vlastnými zákonmi, ktoré sa realizujú manželskou zmluvou alebo neodvolateľným osobným súhlasom. Manželia sa sebe navzájom dávajú definitívne a úplne! Nie sú už dvaja, ale jedno telo. Čo Boh spojil, nech človek nerozlučuje (Mk 10,9)!

MANŽELSKÁ PLODNOSŤ - Je dar a cieľ manželstva, lebo manželská láska svojou prirodzenosťou smeruje k tomu, aby bola plodná. **DAR DIEŤAŤA** Písmo sv. vidí v početných rodinách znamenie Božieho požehnania a veľkodušnosti rodičov. Dieťa nie je niečím, čo sa rodičom javí ako dlh, ale je to dar. Dieťa nemôže byť považované za predmet, alebo majetok.

PORUŠOVANIE DÔSTOJNOSTI MANŽELSTVA (hlavne deviate prikázanie)

1. **Cudzoložstvo** - označuje manželskú nevernosť. Nový zákon a šieste i deviate prikázanie cudzoložstvo úplne zakazujú. Proroci ho pranierujú ako ťažkú hriechnosť a úplne ho zakazujú. Proroci vidia v ňom modloslužbu.

2. **Rozvod** - podľa Krista je manželstvo nerozlučiteľné. Odluka manželov pri trvaní manželského zväzku môže byť v istých prípadoch oprávnená, ako stanovuje kanonické právo. Rozvod je ťažké previnenie proti prirodzenému zákonu.

3. **Krvismilstvo** - spočíva v intímnych vzťahoch medzi rodinnými príslušníkmi alebo príbuznými v takom stupni, ktorý je medzi nimi prekážkou manželstva. Krvismilstva sa dopúšťa aj ten, kto zneužíva dospelé deti alebo dospievajúcich, ktorí sú mu zverení do ochrany.

7. „NEPOKRADNEŠ!“

10. „NEPOŽIADAŠ MAJETKU BLÍŽNEHO SVOJHO, ANI NIČOHO, ČO JEHO JE!“

V knihe Exodus 20,15, ako aj v knihe Deuteronomium 5,19 čítame veľmi stručne uvedený príkaz, alebo lepšie povedané, dôležitú normu medziľudských vzťahov: „**Nepokradneš!**“ Tento príkaz, túto normu Pán Ježiš zdôraznil v odpovedi mladíkovi, keď mu odpovedal na otázku: Ktoré prikázania má zachovávať, aby mohol vojsť do večného života. Ježiš mu vymenoval prikázania počnúc piatym a po nezabiješ a nezosmilniš - nescudzoložíš príkaz nepokradneš! Toto prikázanie dopĺňa desiate, ktoré je uvedené v knihe Exodus 20,17: Nepožičáš domu blížneho svojho, ani nepožičáš manželku blížneho svojho, ani sluhu jeho, ani slúžku jeho, ani jeho vola, ani jeho osla, ničoho, čo prináleží tvojmu blížnemu. Náš Katechizmus toto prikázanie rozdeľuje. Príkazy týkajúce sa manželky, slúžky a sluhu uvádza podľa Deuteronomia ako deviaty príkaz, naproti tomu protestantský katechizmus uvádza tento príkaz podľa Exodu. Desiate prikázanie zdvojuje a dopĺňa deviate, ktoré sa týka telesnej žiadostivosti. Desiate prikázanie zakazuje chtivosť, žiadostivosť po majetku blížneho, ktorá je koreňom krádeže, lúpeže a podvodu, zakázaných siedmym prikázáním. Siedme prikázanie zakazuje brať alebo si neprávom ponechať majetok blížneho a akýmkoľvek spôsobom poškodiť blížneho, spôsobiť škody na jeho majetku. Prikazuje starostlivosť a lásku v správe pozemských hmotných majetkov a plodov ľudskej práce. Z ohľadu na všeobecné blaho požaduje, aby sa rešpektovalo všeobecné určenie statkov - hmotných majetkov a právo na súkromné vlastníctvo. Kresťanský život sa snaží zameriavať hmotné majetky tohto sveta k Bohu a k bratskej láske.

I. Všeobecné určenie pozemských majetkov a súkromné vlastníctvo. Stvorené dobrá sú určené všetkým ľudským pokoleniam. Viacmenej zem je rozdelená medzi ľuďmi, aby bola zaručená bezpečnosť ich života, ktorý je vystavený strádaniam a ohrozovaný násilím. Nadobúdanie majetku je oprávnené, aby sa zaistila sloboda a dôstojnosť osôb, aby každý mohol uspokojiť svoje základné potreby a potreby tých, za ktorých nesie zodpovednosť. Majetok má umožňovať, aby sa medzi ľuďmi prejavila prirodzená **solidarita**. Právo na súkromné vlastníctvo, získané prácou alebo prijaté od iných ako dedičstvo alebo ako dar, neruší pôvodné darovanie zeme celému ľudstvu. Všeobecné určenie pozemských majetkov zostáva prvotné, aj keď rozvoj všeobecného blaha vyžaduje rešpektovanie súkromného vlastníctva, práve na ňom a na jeho užívaní. Štátna moc má právo a povinnosť riadiť oprávnené užívanie práva na vlastníctvo v prospech všeobecného blaha.

II. Úcta k osobám a ich majetku . Rešpektovanie ľudskej dôstojnosti v hospodárskych záležitostiach vyžaduje praktické uplatnenie čnosti miernosti, aby sa krotilo lipnutie na všetkom tohoto sveta, a čnosti spravodlivosti, aby bolo blížnemu podľa práva dávanej to, čo mu prináleží, ako aj uskutočňovanie vzájomnej ľudskej solidarity, a to podľa zlatého pravidla a veľkomyselnosti Pána, ktorý hoci bohatý, stal sa pre nás chudobným, aby sme my zbohatli z jeho chudoby (2Kor 8,9). **REŠPEKTOVANIE MAJETKU DRUHÝCH** - Siedme prikázanie zakazuje krádež, t.j. uchvátenie cudzieho majetku proti odôvodnenej vôli vlastníka. Nie je krádežou to, ak vlastník s tým súhlasí, alebo sa predpokladá tento súhlas, alebo ak je jeho odmietnutie

proti zdravému rozumu a všeobecnému určení pozemských majetkov. To je prípad naliehavej a jasnej nutnosti, v ktorej jediným prostriedkom ako uspokojiť bezprostredné a základné potreby (potrava, prístrešie, odev...), je mať k dispozícii a k užívaniu cudzí majetok. Akýkoľvek iný spôsob použitý k odňatiu majetku, i keď so súhlasom štátu, je prehrešenie voči siedmemu prikázaniu. Rovnako je aj s ponechávaním si vypožičaných vecí alebo nájdených vecí, dopustenia sa obchodného podvodu, vyplácania nespravodlivej mzdy, zvyšovať ceny a pritom špekulovať s nevedomosťou a núdzou druhých. Sľuby sa majú dodržiavať a dohody zachovávať tou mierou, akou je záväzok mravne spravodlivý. Značná časť života závisí na hodnote dohôd (zmlúv) medzi fyzickými alebo právnickými osobami. Každá zmluva má byť uzatváraná a uplatňovaná s dobrým úmyslom. Zmluvy podliehajú komunitatívnej spravodlivosti, ktorá upravuje výmeny medzi osobami pri plnom rešpektovaní ich práv. Zmenná spravodlivosť vyžaduje odčinenie spáchanej nespravodlivosti, t.j. navrátiť vlastníkovi to, o čo bol okradnutý. Hazardné hry alebo stávky samy osebe neodporujú spravodlivosti. Stávajú sa neprijateľnými, keď niekoho zbavujú toho, čo potrebuje, aby mohol kryť potreby svoje alebo druhých. Herné vášne sa môžu stať ťažkým otroctvom. Podvádzanie pri týchto hrách je ťažký hriech. Siedme prikázanie zakazuje skutky alebo akcie, ktoré z akéhokoľvek dôvodu, sebeckého alebo ideologického, obchodného alebo totalitného, vedú k zotročeniu ľudských bytostí, k zneuznaniu ich osobnej dôstojnosti, k ich kupovaniu, predávaniu a výmene, akoby to bol tovar. Siedme prikázanie vyžaduje úctu k neporušenosti stvorenia. Odporuje ľudskej dôstojnosti nechávať zvieratá zbytočne trpieť a bezohľadne nakladať s ich životom. Zvieratá je možné mať rád, ale nemajú byť predmetom takej lásky, aká patrí len ľuďom.

III.Sociálna náuka Cirkvi. Sociálna náuka Cirkvi tvorí jeden celok učenia cirkvi, ktorý sa rozvetvuje takou mierou, v akej Cirkev podáva výklad udalostí v priebehu dejín vo svetle celkového pojatia slova zjaveného Ježišom Kristom a za prispenia Sv. Ducha. Sociálna náuka Cirkvi predpokladá zásady uvažovania; formuluje merítka pre posudzovanie, ponúka smernice pre činnosť.

IV.Hospodárska činnosť a sociálna spravodlivosť . Ľudská práca pochádza po prvé priamo od stvorených osôb Bohom na Boží obraz a povoláných k tomu, aby pokračovali spoločne a po druhé v diele stvorenia tým, že si podrobia zem. Je to povinnosť. Práca oslavuje dary Stvoriteľa a prijaté schopnosti. Každý má právo na hospodárske podnikanie, každý má právo používať svoje schopnosti na to, aby prispel k rozmnožovaniu majetkov, z ktorých by mali prospieť všetci a aby mohol zbierať z vlastného úsilia spravodlivé plody. Dôležitú úlohu tu zohráva štátna zodpovednosť za hospodársku činnosť, ľudia, ktorí vedú podniky, prístup k práci a k povolaniu a spravodlivá mzda. Štrajk je oprávnený vtedy, keď sa javí ako nevyhnutný alebo viacmenej nevyhnutný prostriedok k dosiahnutiu primeraného úžitku. Je mravne zlý, ak je sprevádzaný násilnosťami alebo ak vytyčuje cieľ, ktorý nesúvisí priamo s pracovným podnikaním alebo odporuje všeobecnému blahu.

V.Spravodlivosť a solidarita medzi národmi . Bohaté národy majú veľkú mravnú zodpovednosť voči tým národom, ktoré si samé nemôžu zaistiť prostriedky vlastného rozvoja alebo je im v tom zabránené následkom tragických dejinných udalostí.

VI.Láska k chudobným. Láska k chudobným patrí k pevným tradíciám Cirkvi. Inšpiruje sa evanjeliovými blahoslavenstvami. Patria sem skutky milosrdenstva.

VII.Nezriadenosť žiadostivosti . Desiate prikázanie zakazuje nenásytosť a túžbu po neobmedzenom privlastňovaní si vecí, pozemských majetkov, zakazuje nezriadenú žiadostivosť, ktorá vzniká z bezuzdnej záľuby v bohatstve a s ním spojenej moci. Zakazuje tiež takú túžbu, ktorá vedie ku spáchaniu nespravodlivosti, ktorou by bol poškodený pozemský majetok blížneho. Toto prikázanie nezakazuje túžiť po majetku, ktorý patrí blížnemu, pokiaľ sa k tomu dostáva spravodlivou cestou a spravodlivými prostriedkami. Desiate prikázanie vyžaduje, aby sa z ľudského srdca vyhostila závisť, ktorá je jednou z hlavných nerestí. Závisť má svoju príčinu často v pýche. Pokrstený sa má preto naučiť žiť v pokore.

VIII.Túžba ducha. Poriadok zákona a milosti odvracia ľudské srdce od žiadostivosti a závisť, dáva mu okusovať túžbu po zvrchovanom Dobre, poučuje ho o vôli Sv. Ducha, ktorý nasycuje ľudské srdce.

IX.Chudoba srdca. Všetci veriaci majú dbať o to, aby správne ovládali svoje sklony, aby im užívanie pozemských vecí a príľnutie k majetku proti duchu evanjelia chudoby nebránilo postupovať k dokonalkej láske. **X.Chcieť vidieť Boha.** Túžba po opravdivom šťastí oslobodzuje človeka od nezriadeného lipnutia na majetkoch tohto sveta, aby dosiahla svoje naplnenie vo videní Boha, ktoré presahuje akékoľvek šťastie. Svätý ľud musí za pomoci milosti, ktorá prichádza zhora, ešte bojovať, aby dosiahol majetky, ktoré Boh sľubuje. Aby kresťan vlastnil a videl Boha, umŕtvuje svoje žiadosti a s Božou milosťou víťazí nad zvodmi rozkoše a moci.

8. „Nepreriekneš krivého svedectva proti blížnemu svojmu!“

V knihe Exodus čítame: „**Nepreriekneš krivého svedectva proti blížnemu svojmu!**“ Táto ochrana nášho blížneho je rozšírená v knihe Deuteronomium, kde čítame: „... a nevystúpiš ako falošný svedok proti blížnemu svojmu!“ Dokompletizovanie tohto príkazu nájdeme v evanjeliu sv. Matúša: „Počuli ste, že bolo povedané predkom: Nebudeš prisahať krivo, ale splníš Pánovi svoje prísahy!“ (Mt 5,33). Tieto tri pramene zhŕňa Katechizmus, ktorý hovorí: Nephovoríš krivého svedectva proti blížnemu svojmu! Po vypočutí slov Starého a Nového zákona vidíme, že ôsme prikázanie zakazuje prekrucovanie pravdy vo vzťahu k druhým, t.j. k našim blížnym. Táto mravná, morálna norma vyviera z povolania svätého ľudu, ktorý bol svedkom svojho Boha, ktorý je pravda a chce pravdu. Akékoľvek porušovanie pravdy vyjadruje slovami alebo skutkami odmietnutie úsilia o mravnú poctivosť, je vážnou nevernosťou voči Bohu a v tomto zmysle podryva základy zmluvy.

I. Žiť v pravde. Našou prvou úlohou je žiť v pravde. Človek od prirodzenosti túži po pravde. Má povinnosť ju ctíť a dosvedčovať: „Všetci ľudia, pretože sú osoby - ... sú v súlade so svojou dôstojnosťou vlastnej prirodzenosti pobádaní a zároveň mravne zviazaní hľadať pravdu, predovšetkým náboženskú. Sú tiež zviazaní pridržať sa poznanej pravdy a podľa jej príkazov a požiadaviek zariadiť celý svoj život!“ Pravda ako správnosť jednania v ľudskej reči sa nazýva pravdivosť, úprimnosť alebo priamosť. Pravda alebo pravdivosť je čnosť, ktorá spočíva v tom, že sa prejavujeme pravdivo vo svojich skutkoch, t.j. vo svojom kresťanskom reálnom živote, čiže, že hovoríme pravdu svojimi slovami a vyvarujeme sa pritom dvojtvárnosti, pretvárinky a pokrytectva. Nebolo by možné ľudské spolužitie, keby si ľudia navzájom nehovorili pravdu! Čnosť pravdivosti dáva spravodlivo druhému to, čo mu patrí. Spravodlivosť - pravdivosť rešpektuje právnu rovnováhu medzi tým, čo má byť povedané, a tajomstvom, ktoré má byť zachované: vyžaduje čestnosť a diskretnosť. Kvôli spravodlivosti má človek druhému prejavovať a povedať pravdu.

II. Vydávať svedectvo pravde. Ďalšou úlohou je vydávať svedectvo pravde. Povinnosť kresťanov zúčastniť sa života Cirkvi ich vedie k tomu, aby jednali ako svedkovia evanjelia, a to podľa záväzkov, ktoré z toho vyplývajú. Takéto svedectvo je odovzdávaním viery slovom aj skutkom. Svedectvo je úkonom spravodlivosti, ktorý potvrdzuje pravdu alebo ju dáva poznávať. Všetci veriaci, kdekoľvek žijú, majú povinnosť príkladom svojho života aj svedectvom svojho slova dávať viditeľne najavo nového človeka, ktorého si krstom obliekli, aj moc Sv. Ducha, ktorý ich posilnil birmovaním. Mučeníctvo je najväčším svedectvom vydaným pravde viery; znamená svedectvo, ktoré siaha až k smrti. Mučeník vydáva svedectvo o zomrelom a zmŕtvychvstalom Kristovi, s ktorým je spojený láskou. Vydáva svedectvo o pravde viery a kresťanskom učení. Podstupuje smrť skutkom statočnosti.

III. Porušovanie pravdy. Treťou úlohou je chrániť sa porušovania pravdy .

KRIVÉ SVEDECTVO A KRIVÁ PRÍSAHA - Krivá prísaha je tvrdenie odporujúce pravde prednesené verejne nadobúda zvláštnu závažnosť. Ak je prednesené pred súdom, stáva sa krivým svedectvom. Ak je to potvrdené prísahou, táto prísaha je krivá. Takéto spôsoby jednania prispievajú buď k odsúdeniu nevinného alebo k oslobodeniu vinníka alebo ku zvýšeniu trestu uloženého obvinenému. Vážne ohrozujú právo a spravodlivosť rozsudku vyneseneho sudcom.

REŠPEKTOVANIE DOBREJ POVESTI OSÔB - Nedovoleným je každé chovanie a každé slovo, ktoré môže spôsobiť nespravodlivú škodu. Vinným sa stáva ten, kto:

- opovážlivým úsudkom by aj mlčky pripustil ako pravdivú nejakú mravnú vinu u blížneho bez dostatočného dôkazu;
- nactiutňaním bez objektívne platného dôvodu odhalí chyby a prehrešky druhým osobám, ktoré ho nepoznajú;
- ohovára tvrdením odporujúcim pravde poškodzuje dobrú povest' druhých a dáva príležitosť k mylným úsudkom o nich. Nactiutňanie a ohováranie ničí dobrú povest' a česť blížneho.

Je potrebné vyhnúť sa akémukoľvek slovu alebo chovaniu, ktoré lichotí, pochlebuje alebo pritakáva, povzbudzuje alebo utvrdzuje druhých v ich zlých skutkoch a v ich zvrátenom chovaní. Lichotenie je ťažké previnenie, ak podporuje nerest' alebo ťažký hriech. Všedným hriechom je lichotenie vtedy, keď sa rodí z túžby byť milým, vyhnúť sa nejakému zlu, čeliť nejakej nutnosti, dosiahnuť dovolené výhody.

CHVASTÚNSTVO - Chvastúnstvo alebo chválenkárstvo je previnením proti pravde. To platí taktiež pre iróniu, ktorá sa snaží znevážiť niekoho tým, že zlovoľne skresľuje niektoré rysy jeho chovania.

LOŽ - Lož spočíva v tom, že človek nehovorí pravdu s úmyslom oklamať. Lož je najotvorenejšia urážka pravdy. Klamať znamená hovoriť alebo jednať proti pravde, aby bol uvedený do omylu ten, kto má právo ju

poznať. Závažnosť klamstva sa meria podľa povahy pravdy, ktorú skresľuje, podľa okolností, úmyslu klamára, podľa škôd spôsobených tým, ktorí sú jej obeťami. Klamstvo samo osebe je všedným hriechom, stáva sa však smrteľným, keď ťažko poškodzuje čnosť spravodlivosti a lásky. Lož je potrebné odsúdiť pre jej povahu. Každé previnenie spáchané proti spravodlivosti a pravde ukladá povinnosť odčinenia, aj keď bolo vinníkovi odpustené.

IV.Úcta k pravde. Rovnako sme povinní mať úctu k pravde.Právo na zdieľanie pravdy nie je bezpodmienečné. Každý má prispôbiť svoj život evanjelióvemu prikázaniu bratskej lásky. To vyžaduje, aby sa v konkrétnych situáciách zvažilo, či je vhodné, či nevhodné, odhaliť pravdu tomu, kto sa na ňu pýta. Láska a úcta k pravde majú poradiť, vedieť dať odpoveď na každú žiadosť o informáciu alebo oznámenie. Dobro a bezpečnosť druhého, rešpektovanie súkromného života, všeobecné blaho sú dostatočné dôvody, aby sa zamlčalo to, čo nemá byť známe alebo aby sa použil šetrný spôsob reči. Povinnosť vyvarovať sa pohoršenia často vyžaduje prísnu diskretnosť. Spovedné tajomstvo je posvätné a nesmie byť pod žiadnou zámienu porušené! Služobné tajomstvo, ktorým sú viazaní napr. politici, vojaci, lekári, právnici alebo dôverné oznámenia urobené pod pečaťou tajomstva, majú byť zachovávané, okrem výnimočných prípadov, v ktorých by dodržanie tajomstva malo tomu, kto ho zveruje, komu bolo zverené alebo tretím osobám, spôsobiť ťažké škody, ktorým je možné zabrániť len zjavením pravdy. Súkromné informácie nemajú byť rozširované bez vážnych a primeraných dôvodov, aj keď neboli zverené pod pečaťou tajomstiev.

V.Užívanie hromadných informačných prostriedkov .V súčasnej spoločnosti majú hromadné oznamovacie prostriedky zvlášť dôležitú úlohu v informovanosti, kultúrnom rozvoji a vo výchove. Táto úloha vzrastá dôsledkom technického pokroku, rozsahu a rozmanitosti vysielaných správ, vplyvu na verejnú mienku.

VI.Pravda, krása a posvätnosť umenia. Človek, stvorený na obraz Boha, vyjadruje pravdu svojho vzťahu k Bohu Stvoriteľovi taktiež prostredníctvom krásy svojich umeleckých diel. Umenie je totiž skutočne ľudský spôsob vyjadrenia. Presahuje snahu uspokojiť životné potreby, spoločnú všetkým tvorom, je spontánnym bohatstvom vnútorného bohatstva ľudských bytostí. Posvätné umenie je pravdivé a krásne, keď svojou formou zodpovedá svojmu vlastnému poslaniu: vo viere a v klaňaní sa odhaľovať a oslavovať transcendentné tajomstvá Boha.